

Tilsyn i 2021

DSA utførte 98 tilsyn i 2021. 92 tilsyn ble utført i ulike industribedrifter og innen medisinsk strålebruk, mens seks tilsyn ble utført ved Institutt for energiteknikk (IFE). Ved IFE ble det gitt tre avvik, mens det i de andre virksomhetene til sammen ble gitt 95 avvik.

Tilsyn industri. Foto: Nationalmuseet/Ida Wesenberg

DSA som tilsynsmyndighet

DSA er ansvarlig for å føre tilsyn etter strålevern-, forurensnings- og atomenergiloven med tilhørende forskrifter. I tillegg kan vi føre tilsyn etter internkontrollforskriften og rammeforskriften. Vi publiserer tilsynsrapporter på www.dsa.no.

Vi arbeider for å redusere negative følger av stråling og skal påse at virksomheter etterlever regelverket. Vårt mål er å være en tydelig og synlig myndighet. Tilsyn er et viktig virkemiddel i dette arbeidet. Formålet med tilsyn og hvordan DSA fører tilsyn, er nedfelt i vår tilsynsstrategi.

Definisjoner

Avvik: Manglende etterlevelse av krav gitt i lov eller i medhold av lov.

Anmerkninger: Et forhold som tilsynsetatene mener det er nødvendig å påpeke, men som ikke omfattes av definisjonen for avvik.

Tilsyn under koronapandemien

Tilsynsaktiviteten i 2021 ble preget av koronapandemien. Siden det ikke har vært mulig å

gjennomføre så mange stedlige tilsyn, har mye av tilsynsaktiviteten blitt flyttet over til digitale flater. I 2021 fikk DSA gjennomført 98 tilsyn, noe som er en økning i tilsyn fra de siste årene med koronapandemien. Økningen i tilsynsaktivitet skyldes i hovedsak bruken av video- og nettbaserte tilsyn.

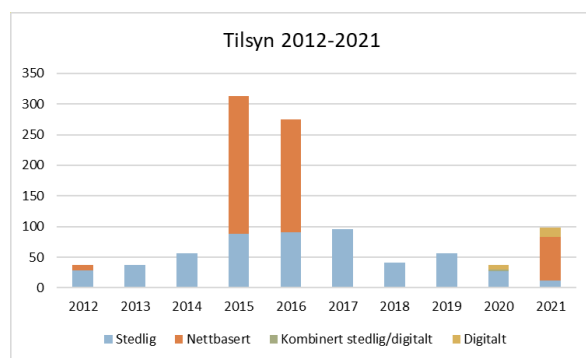
Tilsynene har blitt gjennomført innenfor områdene; industri, medisin, forskning og atomsikkerhet.

DSA gjennomførte nettbaserte tilsyn med alle virksomheter i Norge som har godkjenning for industriell radiografi, 75 virksomheter ved tilsynets start våren 2021. Det nettbaserte tilsynet ble gjennomført i form av et digitalt spørreskjema som ble fulgt opp med tilsynsrapporter med eventuelle avvik og anmerkninger. Grunnet risikoen forbundet med industriell radiografi, anbefaler det internasjonale atomenergibyrået (IAEA) å føre årlige tilsyn med radiografivirksomheter. Antallet virksomheter i Norge og den geografiske spredningen av dem gjør dette til en svært omfattende oppgave selv uten en pandemi.

Det ble i tillegg gjennomført flere videotilsyn i 2021. Dette gjaldt blant annet innen medisinsk strålebruk, der de fleste av årets tilsyn var planlagt overfor forhandlere av medisinsk strålegivende utstyr. Erfaringene fra video-tilsynene var også i år stort sett positive. Det opplevdes som effektivt og mindre ressurskrevende enn stedlige tilsyn.

Tilsyn i 2012–2021

Figuren under viser antall tilsyn som DSA utførte i årene 2012–2021.

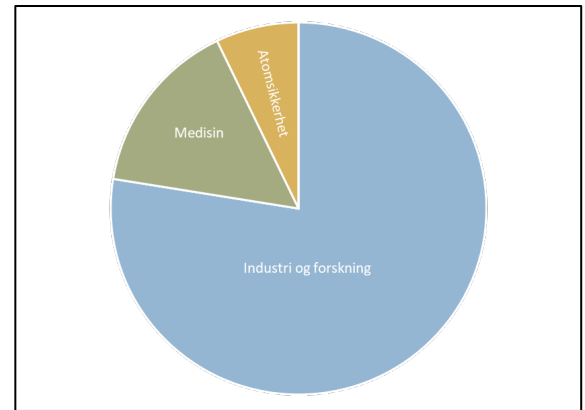

Tilsyn utført av DSA i perioden 2012–2021.

Tilsynstall for 2021

Av de 98 tilsyn som DSA gjennomførte i 2021, ble 12 gjennomført som stedlige tilsyn, 15 ble gjennomført som video og dokumenttilsyn, og 71 ble gjennomført

som nettbasert tilsyn. Figuren viser fordelingen av tilsynene mellom de ulike tilsynsområdene.

Tilsyn utført i 2021 fordelt på tilsynsområder. Det ble utført totalt 98 tilsyn.

Tabellen viser antall tilsyn, avvik og anmerkninger innenfor de ulike tilsynsområdene i 2021.

Område	Tilsyn	Avvik	Anmerkninger
Industri og forskning	76	82	78
Ikke-ioniserende	0	0	0
Medisin	15	13	15
Atomsikkerhet	7	3	4

Tabellen viser antall tilsyn som DSA utførte i 2021, og totalt antall avvik og anmerkninger som ble gitt innenfor de ulike tilsynsområdene.

Nedenfor følger en beskrivelse av de fleste tilsynene som DSA utførte i 2021.

Atomsikkerhet

Forskningsreaktorene ved IFE i Halden og på Kjeller er nå permanent nedstengt. DSA følger avviklingen av driften og oppryddingen som må gjøres, etter mange års nukleær virksomhet.

I 2021 gjennomførte DSA totalt syv tilsyn innen atomsikkerhet, der seks var ved IFE og ett ved en undervisnings- og forskningsinstitusjon. Det ble til sammen gitt tre avvik og fire anmerkninger i forbindelse med disse tilsynene. I tillegg er det noen større pågående tilsyn ved IFE knyttet til håndtering av brukt brensel og radioaktivt avfall, og til manipulasjon av forskningsdata som fortsetter inn i 2022.

Siden 2014 har DSA ført intensivert tilsyn med IFE. Formålet med det intensiverede tilsynet er å kontrollere hvordan IFE arbeider med sikkerhetsrelaterte

spørsmål, sikkerhetskultur og omorganiseringer. En stor del av det intensiverte tilsynet gjennomføres ved å føre tilsyn med IFEs interne sikkerhetskomite. I 2021 førte DSA tilsyn på 20 møter i sikkerhetskomiteen. Alle møtene ble gjennomført som videomøter på grunn av koronapandemien. DSAs observasjoner fra møtene ble sammenfattet i en tilsynsrapport for hele året. I løpet av 2021 ble det gitt tre avvik og fire anmerkninger fra tilsyn med sikkerhetskomiteen, der funnene blant annet avdekket at grensesnittet mellom sikkerhet og sikring må forbedres, forbedrings- og avvikssystemet må benyttes fullt ut for å analysere trender over tid, og etterlevelse av prosedyrer må forbedres.

DSA utfører regelmessig tilsyn med sikkerhetskontroll av nukleært materiale (safeguards). I 2021 ble det gjennomført fem tilsyn med sikkerhetskontroll ved IFE og ett ved en undervisnings- og forskningsinstitusjon. Fire av disse tilsynene ble gjennomført sammen med IAEA. Det ble ikke funnet avvik eller anmerkninger ved disse tilsynene. Formålet med disse tilsynene er å se til at Norge oppfyller sine forpliktelser overfor IAEA etter ikkespredningsavtalen¹. Tilbakemeldingen fra IAEA er at Norge oppfyller sine internasjonale forpliktelser på dette området.

Tilsyn med sikkerhetskontroll ved IFE. Foto: IFE

DSA har i 2021 avholdt digitalt tilsyn kombinert med dokumenttilsyn med IFEs fremdrift og planer for arbeid med oppfyllelse av pålegg knyttet til håndtering av atombrensel. De gitte påleggene angår innhenting og rapportering av informasjon om egenskaper ved atombrensel, utbedring av lagringsforhold og utvidelse av lagringskapasitet og oppdatering av sikkerhetsvurderinger for kritikalitet. Tilsynet er ikke avsluttet og fortsetter inn i 2022.

¹ Treaty on the Non-Proliferation on Nuclear Weapons (NPT)

DSA har siden det i 2019 ble opplyst om uredelighet i forskningen ved IFE, hatt en pågående tilsynssak med IFE om forholdene. Som en del av det løpende tilsynet gjennomførte DSA i 2020 to tilsynsbesøk, samt intervjuer. Tilsynet er ikke avsluttet, og fortsetter inn i 2022.

DSA gjennomførte i 2021 et tilsyn med tema lagring av avfall på IFE. Dette tilsynet er ikke avsluttet per dags dato, og fortsetter inn i 2022. Dette er omtalt under «Avfall og utslipp».

Strålebruk i industri – industriell radiografi

DSA førte tilsyn med alle virksomheter som hadde godkjenning for industriell radiografi våren 2021. Dette ble gjennomført som nettbaserte tilsyn. DSA ønsket å gjennomføre nettbaserte tilsyn med virksomhetene på tross av et delvis nedstengt samfunn. Nettbaserte tilsyn har i tillegg fordelen av at alle virksomheter nås på en gang, noe vi ønsket å benytte til å stille spørsmål som vanligvis ikke stilles på stedlig tilsyn, men som er med på å gi en oversikt over den totale radiografivirksomheten i Norge. Vi håper også at tett oppfølging fra DSA er med på å øke virksomhetenes bevissthet omkring strålevern. Det nettbaserte tilsynet ble gjennomført i form av et digitalt spørreskjema som ble sendt ut til alle virksomhetene, og som ble fulgt opp på vanlig måte med tilsynsrapporter med eventuelle avvik og anmerkninger.

I tillegg ble det gjennomført stedlig tilsyn med tre radiografi-virksomheter på senhøsten. Industriell radiografi innebærer bruk av sterke strålekilder, ofte i åpne industrilokaler eller utendørs. Det brukes både radioaktive kilder, røntgenapparater og akseleratorer. Det ble til sammen gitt 73 avvik og 75 anmerkninger i forbindelse med tilsynene. Avvikene går ofte ut på mangler ved internkontrollen, manglende risikovurdering eller manglende registrering i DSAs meldesystem for strålekilder.

Verifikasjon av brensel ved IFE. Foto: IFE

Medisinsk strålebruk

Medisinsk strålebruk omfatter alt fra røntgenbilder av tenner til strålebehandling av kreftpasienter, og det brukes både røntgenapparater, lineærakseleratorer og radioaktive legemidler. I 2021 utførte DSA seks tilsyn (to stedlige og fire via video) i virksomheter som bruker ioniserende stråling til diagnostikk og behandling av mennesker. Tilsynene var systemrevisjoner og undersøkte alle aspekter ved virksomhetenes arbeid med strålevern. Det ble til sammen gitt ett avvik og to anmerkninger innen området medisinsk strålebruk. DSA gjennomførte ni videotilsyn med forhandlere av røntgenapparat til medisinske formål. Tilsynene var systemrevisjoner med fokus på opplæring, internkontroll og etterlevelse av vilkår gitt i forhandlergodkjenninger utstedt av DSA. Tilsynene avdekket 12 avvik og 13 anmerkninger. Funnene var i hovedsak knyttet til rapporteringsplikt, kontroll av kundens melde- og godkjenningsstatus og opplæring eller dokumentasjon på dette.

Strålebruk i forskning

DSA gjennomførte to hendelsesbaserte tilsyn med virksomheter som bruker strålekilder i forskning. I det ene tilfellet hadde det forekommet søl av radioaktive stoffer på et laboratorium, mens det i det andre tilfellet ble kjent at et forskningsanlegg hadde hatt gjentatte utslipp av radioaktive stoffer i både 2020 og 2021. Tilsynene avdekket til sammen ni avvik og tre anmerkninger. Tilsynet ved forskningsanlegget med gjentatte utslipp av radioaktive stoffer ble også fulgt

opp i forhold til kravene i forurensningsregelverket og er omtalt under punktet avfall og utslipp.

Avfall og utslipp

DSA gjennomførte i 2021 ett tilsyn med avfallshåndtering og kontroll med overholdelse av tillatelser ved IFE Kjeller, og ett digitalt intervju basert tilsyn med IFEs arbeid med oppfyllelse av pålegg knyttet til atombrensel, som også inkluderer en omfattende gjennomgang av store mengder dokumenter. Se også avsnitt om atomsikkerhet. Disse tilsynene er ikke avsluttet per dags dato.

Ved tilsynet med forskningsanlegget som hadde hatt gjentatte utslipp av radioaktive stoffer i både 2020 og 2021, omtalt under strålebruk i forskning, ble det identifisert avvik knyttet til forurensningsregelverket.

Virkemidlene til DSA

Når DSA finner avvik ved gjennomføring av tilsyn, vil virksomheten først få beskjed/brev om å rette avvikene innen en gitt tidsfrist. Hvis avvik ikke rettes innen fristen, vil virksomheten få pålegg om å rette avvikene innen en ny frist. Hvis virksomheten fortsatt ikke kan dokumentere at avvik er rettet innenfor gitte tidsfrister, kan den ilegges tvangsmulkt.

Hvis det foreligger vesentlig helsefare kan DSA stanse virksomheten, beslaglegge utstyr eller på annen måte sikre at fortsatt bruk ikke er mulig. Ved alvorlige avvik blir det også vurdert om virksomheten skal politianmeldes.

Oppsummering

DSA er et direktorat med mange oppgaver innen atomsikkerhet, strålevern, beskyttelse av miljø og beredskap, der en av oppgavene er å utføre tilsyn med etterlevelse av krav gitt i lov, forskrift eller i medhold av regelverk på våre områder.

I 2021 ble det utført tilsyn ved 98 virksomheter. Det ble til sammen gitt 98 avvik og 97 anmerkninger. De fleste avvikene er det enkelt å rette for virksomhetene, og avvik rettes ofte uten at det blir nødvendig med ytterligere oppfølging eller tvangsmulkt.

Ingen virksomheter ble ilagt tvangsmulkt eller stanset i forbindelse med tilsynene i 2021, men det ble gitt varslers om tvangsmulkt. DSA beslagla ikke utstyr i 2021, og ingen virksomheter ble politianmeldt.